plan up

Fit for ~~fiasko~~ 55

A klímasemleges Európa megvalósítását kitűző nemzeti energia- és klímatervek tanulságai

European Climate Foundation

www.planup.eu

› LIFE PlanUp

Hivatkozás az alábbi tanulmányra: LIFE PlanUp (2021) Fit for fiaskó/55: A klímasemleges Európa megvalósítását kitűző nemzeti energia- és klímatervek tanulságai

Megjelent: 2021. május

A Carbon Market Watch elemzése az Európai Közlekedési és Környezetvédelmi Szövetség, az Európai Környezetvédelmi Iroda és az Energiavárosok Szövetsége közreműködésével

Szakértői csoport: Agnese Ruggiero, Cristina Mestre, Barbara Mariani és David Donnerer

› Minőségi felülvizsgálat dokumentuma

Minőség-ellenőrzés	Dátum	Állapot	Észrevételek
Projektkonzorcium	2021. 05. 26.	Ok	

› Köszönetnyilvánítás

A Life PlanUp projektet az Európai Unió LIFE programja keretén belül finanszírozták. A projekt készítői köszönetüket nyilvánítják ki az Európai Éghajlatvédelmi Alapítvány nagylelkű támogatásáért is.

› Jogi nyilatkozat

Ezt a C8.8 dokumentumnak megfelelő kiadványt a LIFE program keretén belül az Európai Bizottság, valamint az Európai Éghajlatvédelmi Alapítvány finanszírozta. A LIFE program átfogó célja, hogy a politikaalakítás és -végrehajtás változásainak katalizátora legyen a környezetvédelemmel és éghajlatváltozással kapcsolatos célok elérésére vonatkozó megoldások és helyes gyakorlatok kidolgozásával és terjesztésével, valamint innovatív környezetvédelmi és éghajlatváltozási technológiák előmozdításával. Az ebben a jelentésben foglalt információk és álláspontok a szerző(k) véleményét tükrözi(k), és nem szükségszerűen egyeznek meg az Európai Bizottság hivatalos álláspontjával.

› További információk

Miriam Vicente Marcos, a Carbon Market Watch projektkoordinátora miriam.vicente@carbonmarketwatch.org
Agnese Ruggiero, a Carbon Market Watch szakreferense agnese.ruggiero@carbonmarketwatch.org

› Grafikai tervezés

Quentin Geluyckens, Curious Cowboy SRL – www.curiouscowboy.com

Index

Összefoglaló 04

Bevezető 05

Az energiaunió irányításáról szóló rendelet 07

Szigorúbb rendelkezések a nyilvánosság részvételére vonatkozóan 08

A jelenlegi rendelkezések értékelése 08

Mi működött? 08

Mi nem működött? 09

Miért nem elegendőek a jelenlegi rendelkezések? 10

Legfontosabb ajánlások 10

Az érdekelt felekkel folytatott többszintű párbeszédek strukturáltabb megközelítése 11

A jelenlegi rendelkezések értékelése 11

Legfontosabb ajánlások 12

A tervezési sablon felülvizsgálata annak biztosítása érdekében, hogy a tagállamok a hosszú távú útvonalak és mérföldkövek mellé szakpolitikai terveket is beépítsenek 13

A jelenlegi sablon értékelése 13

Mi működött? 13

Mi nem működött? 13

Miért nem elég a jelenlegi sablon? 14

Legfontosabb ajánlások 14

Közös kötelezettségvállalási rendelet 15

A kötelező erejű nemzeti szintű kibocsátáscsökkentési célértékek megőrzése és szigorítása 16

A jelenlegi keretrendszer értékelése 16

Legfontosabb ajánlások 17

A közúti közlekedési és az építőipari ágazatnak a közös kötelezettségvállalási rendelet (ESR) alkalmazási körében való tartása 18

Közlekedés 18

Épületek 18

Az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) kiterjesztése a közlekedésre és az építőiparra? 19

Legfontosabb ajánlások 20

Szilárd jogszabályi keret a mezőgazdaságból származó szén-dioxid-kibocsátások kezelésére 21

A mezőgazdaság a nemzeti energia- és klímatervekben 21

Mi nem működött? 22

Legfontosabb ajánlások 22

A közös kötelezettségvállalási rendeletben (ESR) foglalt rugalmassági mechanizmusok fokozatos megszüntetése 23

Mi nem működött? 24

Legfontosabb ajánlások 24

Egyéb kulcsfontosságú kérdések 25

Kötelező erejű nemzeti célértékek a megújuló energiaforrásokra és az energiahatékonyságra vonatkozóan a Fit-for-55 keretében 25

Mi nem működött? 26

Legfontosabb ajánlások 26

Következtetések 27

Referenciák 29

Összefoglaló

Ha Európa valóban élenjáró szerepet kíván betölteni az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, a szén-dioxid-kibocsátás jelentős csökkentésére van szükség a gazdaság minden ágazatában. A 2019 decemberében elindított európai zöld megállapodás óta a tiszta energiáról szóló csomag (2018), amely tartalmazza az energiaunió irányításáról szóló rendeletet és a közös kötelezettségvállalási rendeletet, hamar elavult. A PlanUp ezen jelentése ajánlásokat fogalmaz meg a két rendelet felülvizsgálatával kapcsolatban a Fit for 55 csomaggal, valamint tágabb értelemben a Párizsi Megállapodás célkitűzéseivel való összhang biztosítása érdekében.

Az energiaunió irányításáról szóló rendelet minden tagállam számára előírja, hogy tízéves nemzeti energia- és klímaterveket (NEKT-ek) hozzanak létre. Ez megfelelően szigorú rendelet volt a középtávú energia- és éghajlatváltozással kapcsolatos stratégiák eléréséhez, mostanra azonban idejétmúlt, és szigorításra van szükség a hatékonyabb előrehaladás érdekében.

A LIFE PlanUp projektet 2018-ban indították el annak érdekében, hogy nyomon kövessék a NEKT-ek fejlesztését, valamint hogy támogassanak öt európai országot a karbonsemleges gazdaságra és az éghajlatváltozás jelentős mérséklésére való törekvéseikben. A projekt a végéhez közeledik, és az alábbi intézkedéseket javasolja a gyors cselekvés érdekében.

Először is kötelezővé kell tenni a tervek új, az éghajlatváltozás hatásainak mérséklésére irányuló 2030-as célértékekkel történő összehangolását. Az energiaunió irányításáról szóló rendeletnek elő kell írnia a tagállamok számára azt is, hogy időrendi áttekintést adjanak meg a tervezési folyamatról, hosszú távú útvonalak és mérföldkövek meghatározásával, valamint a nyilvánosság bevonásával az átláthatóság, a hozzáférhetőség és az elkötelezettség további javítása érdekében.

Szigorítani kellene a rendelet 11. cikkének jelenleg önkéntes jellegén is. Az érdekelt felekkel folytatott többszintű párbeszédek létrehoznák azt a légkört, amely a vitákhoz szükséges lenne a változás ösztönzése érdekében. A 11. cikk hatályát ki kellene terjeszteni a helyi, regionális és nemzeti hatóságok közötti együttműködésre is, valamint iránymutatást kellene adni a tagállamoknak ezek megvalósításáról.

A **közös kötelezettségvállalási rendelet** kötelező erejű nemzeti szintű célértékeket fogalmaz meg minden egyes tagállam számára az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer hatálya alá nem tartozó ágazatok esetében (közúti közlekedés, mezőgazdaság, hulladékkezelés és kisebb létesítmények), amelyek az EU üvegházhatásúgáz-kibocsátásának közel 60%-át teszik ki. A magasabb GDP-vel rendelkező országoktól magasabb célértékek elérését várják el, hogy a kevésbé tehetős államok számára az átmenet méltányosabb legyen. A közös kötelezettségvállalási rendelet a NEKT-ek része is, így az uniós új energetikai és klímavédelmi kötelezettségvállalásokkal párhuzamosan kell naprakésszé tenni – a magasabb ESR-célok következésképpen arra késztetnék az országokat, hogy aktualizálják a NEKT-jeiket. Az ESR-rel kapcsolatos fő ajánlások közé tartoznak a kötelező erejű nemzeti szintű magasabb kibocsátáscsökkentési célértékek, miközben a jogszabályt kiemelten az éghajlatpolitikai fellépések élvonalában tartják. Ennek szigorítása érdekében fokozatosan meg kell szüntetni a különböző kiskapukat, mint például a kibocsátáskereskedelemhez kapcsolódó rugalmassági mechanizmust, valamint meg nem felelés esetén bírságokat kell bevezetni a szükséges változtatások költségével összhangban. Különösen fontos a mezőgazdaság erőteljes ÜHG-kibocsátáscsökkentését célzó intézkedések beépítése – ami elengedhetetlen, ha figyelembe vesszük, hogy a mezőgazdaság felelős például az uniós metánkibocsátás 54%-áért.

Végül pedig a PlanUp projekt során gyűjtött bizonyítékok alapján a megújuló energiaforrásokat és az energiahatékonysági célkitűzéseket jogilag kötelező erejűvé kellene tenni. Ez a két alkotóelem egymást kiegészítve működne a szinergiák biztosítása, valamint annak érdekében, hogy minden gazdasági ágazat hozzájáruljon az energetikai célkitűzések eléréséhez.

Bevezető

Az éghajlatváltozás negatív hatásai már az egész bolygón érezhetők. E kihívás Európán belül és kívül történő kezelése a szén-dioxid-kibocsátás jelentős csökkentését igényli a gazdaság minden ágazatában.

Az EU éghajlatváltozásra vonatkozó első átfogó keretszabályozása a 2009-ben elfogadott 20-20-20-as **éghajlatváltozási és energiaügyi csomagban** szerepelt, melynek célja az volt, hogy 2020-ra az üvegházhatású gázok kibocsátásának 20%-os csökkentését érje el. A csomagot a 2015–2018-as időszakban felülvizsgálták, miután az EU vezetői 2014-ben abban állapodtak meg, hogy 2030-ra az ÜHG-kibocsátáscsökkentési célértékeket legalább 40%-ra növelik.

A csomag része volt az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS), a közös kötelezettségvállalási rendelet (vagy más néven éghajlatpolitikai rendelet), a megújuló energiákat és az energiahatékonyságot népszerűsítő irányelvek, valamint azon ágazati politikák, amelyek konkrét gazdasági ágazatok, mint például a mezőgazdaság kibocsátáscsökkentését célozzák meg (a földhasználatról, a földhasználat-megváltoztatásról és az erdőgazdálkodásról szóló rendelet – LULUCF) vagy a szállítás (a könnyű és nehéz tehergépjárművek CO2-kibocsátására vonatkozó előírásokat tartalmazó rendelet).

2018-ban az energetikai és éghajlatváltozási szabályozási keret lényeges módosítását fogadták el a **tiszta energiáról szóló csomaggal**, nevezetesen az energiaunió irányításáról szóló rendelettel (**irányítási rendelet**), amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy 10-éves **nemzeti energia- és klímaterveket** (**NEKT**-eket) dolgozzanak ki a 2021-től 2030-ig terjedő időszakra (amelyeket az elkövetkező évtizedekben felül kell vizsgálni). Ez az első alkalom, hogy az uniós kormányok számára előírják, hogy stratégiai nemzeti szakpolitikákat és intézkedéseket tartalmazó, integrált terveket dolgozzanak ki arra vonatkozóan, hogy hogyan fogják elérni azon klímavédelmi és energetikai célokat, amelyekre az uniós jogszabályok értelmében kötelesek.

A 2030-ra vonatkozó éghajlatvédelmi törekvések szintjét 2014-ben -40%-ban határozták meg. Azóta azonban nagyon sok minden megváltozott. Az első és legfontosabb, hogy 2015-ben létrejött a Párizsi Megállapodás, amelynek értelmében nemzetközi erőfeszítéseket tesznek a globális felmelegedés 1,5 °C-ra történő korlátozása érdekében. Ezt a célkitűzést az ENSZ éghajlattudományi szerve, az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) különjelentése támasztotta alá, amely az 1,5 °C-os globális felmelegedés hatásait és a kapcsolódó üvegházhatásúgáz-kibocsátás globális folyamatait mutatta be. Ezzel párhuzamosan az éghajlati válsággal való gyorsabb és határozottabb fellépést sürgető társadalmi igény és támogatás drámai mértékben nőtt. Erre válaszul 2019-ben az EU vezetői megállapodtak abban, hogy Európának 2050-re klímasemlegessé kell válnia. Ezen jelentős cél elérése érdekében 2019 decemberében az Európai Bizottság elindította az európai zöld megállapodást, amely egy főterv annak érdekében, hogy a század közepére Európa legyen az első klímasemleges kontinens a világon.

Ezen hosszú távú célkitűzés megvalósítása merész rövid távú fellépést igényel. 2020 decemberében az uniós vezetők egy új, 2030-ra vonatkozó éghajlatpolitikai célkitűzést fogadtak el, amely „legalább 55%”-os nettó csökkentést ígér. A magasabb éghajlatvédelmi célkitűzéshez az összes releváns uniós éghajlatpolitikai és energetikai jogszabály felülvizsgálatára szükség van. A felülvizsgált jogalkotási javaslatokat 2021 júliusában mutatják be az úgynevezett **„Fit for 55” csomagban.**

A 2030-ra vonatkozó, éghajlatváltozással kapcsolatos magasabb célkitűzés azt jelenti, hogy a nemzeti energia- és klímatervek 2023-ra tervezett aktualizálását ehhez az ambiciózus törekvéshez kell igazítani.

A koronavírus-világjárvány egész Európában és azon túl is gyökeresen megváltoztatta a döntéshozatali környezetet. Az egészségügyi válság és a válság

kezelése érdekében hozott intézkedések munkahelyek megszűnéséhez, pszichoszociális problémákhoz és gazdasági visszaesésekhez vezettek. Annak érdekében, hogy segítse a tagállamokat válság kezelésében és a világjárvány okozta gazdasági lassulásból való kilábalásban, az EU 2020 nyarán 750 milliárd € alap létrehozásáról határozott: ez a **Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz**. A forrásokhoz való hozzáféréshez az uniós kormányoknak helyreállítási terveket kell benyújtaniuk azzal kapcsolatban, hogy hogyan kívánják kihasználni a rendelkezésükre bocsátott forrásokat. Az országok helyreállítási terveinek igazodniuk kell az EU zöld és digitális transzformációjával kapcsolatos célkitűzéseihez.

Az egészségügyi válság ellenére az éghajlatpolitikai fellépés változatlanul a politikai napirend prioritása maradt. Az éghajlatválság kezelésére való igény továbbra is széles körű társadalmi támogatást élvez.

› A PlanUp projekt

A 2018-ban elindított LIFE PlanUp projekt öt európai uniós országban követte nyomon a nemzeti energia- és klímatervek fejlesztését: Spanyolországban, Olaszországban, Lengyelországban, Romániában és Magyarországon. Európa gyors dekarbonizációjának támogatása érdekében a projekt elősegíti a bevált gyakorlatok alkalmazását a közlekedés, a mezőgazdaság és az építőipar területén, valamint előmozdította a karbonszegény szakpolitikai döntéshozatalról való párbeszédet a helyi, regionális és nemzeti hatóságok, valamint a civil szervezetek és a tudományos élet képviselői között.

A PlanUp elsődleges célja, hogy nagyobb átláthatóságot és támogatást biztosítson az ambiciózus éghajlat- és energiaügyi szakpolitikák számára az öt célországban. Ennek elérése érdekében a projekt támogatja a helyi hatóságokat és a civil szervezeteket abban, hogy részt vegyenek a NEKT-ek kidolgozásában és végrehajtásában, valamint megkönnyíti az éghajlatváltozás mérséklésére vonatkozó intézkedésekben történő együttműködésüket.

A PlanUp ezenkívül gyűjti és terjeszti a bevált gyakorlatokat, és előmozdítja a jól megtervezett, éghajlatbarát ágazati politikákat a NEKT-ek kidolgozásának megkönnyítése és annak érdekében, hogy a társadalom jobban megértse az országok különböző fellépéseit.

A PlanUp során végzett munka felbecsülhetetlen tapasztalatokkal és tanulságokkal szolgált a NEKT-ek jövőbeli iterációit, valamint az uniós szintű energia- és éghajlatügyi szakpolitikák közelgő fejlesztéseit illetően.

A jelen kiadvány levonja a tanulságokat, és javaslatokat fogalmaz meg az EU éghajlati és energiaügyi jogszabályainak a Fit-for-55 csomag keretében történő, közelgő felülvizsgálatára vonatkozóan.

Az energiaunió irányításáról szóló rendelet

Az energiaunió irányításáról szóló rendelet (irányítási rendelet) az uniós tagállamok fő tervezési és jelentési feladatait határozza meg az energetikai és éghajlatvédelmi célok vonatkozásában.

A 2018-ban felülvizsgált irányítási rendelet célja az volt, hogy ellenőrizze, hogy az EU jó úton halad-e az energiaunióra vonatkozó stratégiában és a Párizsi Megállapodásban meghatározott kötelezettségvállalások tekintetében. Míg korábban a klíma- és energiapolitikai felelősségeket különböző jogszabályok keretében vizsgálták, mint például a megújuló energiaforrásokról szóló irányelv és az energiahatékonysági irányelv, a jelenlegi rendelet összefogja ezeket a fellépéseket.

A tagállamok tervezési és jelentéstételi feladatainak megkönnyítése érdekében az irányítási rendelet integrált nemzeti energia- és klímatervek (NEKT-ek) kidolgozását írja elő a számukra. A NEKT-ek tízéves stratégiák, amelyek az uniós országok egyéni energetikai és éghajlatvédelmi céljait, valamint az elérésük érdekében meghozott szakpolitikákat és intézkedéseket fogalmazzák meg. A NEKT-ek harmonizációjának és összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében az irányítási rendelet világos keretet határoz meg, ideértve egy sablont is, amelyet a kormányoknak követniük kell a terveik kidolgozása során.

A folyamat első iterációja a NEKT-ek összeállítása volt: ez 2020-ban ért véget, amikor minden tagállam benyújtotta a végleges terveit az Európai Bizottságnak. A terveket 2021-től kellene végrehajtani, és – lehetséges változtatásokkal és időszakos felülvizsgálatokkal – 2030-ig érvényesek.

A jelenlegi NEKT-ek a 2018-ban létrehozott, 2030-ra szóló éghajlatváltozási és energiaügyi kereten alapulnak, és céljuk, hogy 2030-ra közösen 30%-os kibocsátáscsökkentést érjenek el a 2005. évi szinthez képest. Az irányítási rendelet nem tartozik a Fit-for-55 csomag részét képező, 2021 júniusában felülvizsgálandó és aktualizálandó jogszabályok közé, ami azt jelenti, hogy fennáll a veszélye annak, hogy a következő két évben a terveket elválasztják az EU új éghajlati célkitűzésétől.

Újra kellene gondolni azt a döntést, hogy nem vizsgálják felül az irányítási rendeletet, és ehhez kapcsolódóan nem írják elő a tagállamok számára, hogy aktualizálják a terveiket a 2030-ra szóló új éghajlatvédelmi törekvés tükrözése érdekében. A NEKT-ek döntő mértékben egyetlen dokumentumba integrálják az uniós országok energia- és klímapolitikáját, egyértelmű célokat és határozott menetirányt szabva a következő tíz évre vonatkozóan. A terv szerint 2021-ben kezdődő végrehajtási szakasz nem alapulhat elavult célkitűzéseken és olyan szakpolitikákon, amelyek nem elég erősek és szigorúak ahhoz, hogy magasabb kibocsátáscsökkentési célkitűzést érjenek el.

Ezenfelül a NEKT-ek kidolgozásának első iterációja során a PlanUp projekt az irányítási rendelet egyéb hiányosságait és gyenge pontjait is feltárta, ami szintén indokolttá tenné annak felülvizsgálatát.

Az alábbiakban az irányítási rendelet és a rendelet szigorítására irányuló ajánlások kulcsfontosságú elemeit soroltuk fel.

Szigorúbb rendelkezések a nyilvánosság részvételére vonatkozóan

A nyilvánosság részvételével kapcsolatos főbb rendelkezéseket az irányítási rendelet 10. cikke tartalmazza. Ez a cikk kimondja, hogy a tagállamok kötelesek biztosítani, hogy a nyilvánosság „már korán és ténylegesen lehetőséget kapjon az integrált nemzeti energia- és klímatervek tervezetének elkészítésében", valamint „a hosszú távú stratégiák elkészítésében való részvételre".

A végleges NEKT-ek tekintetében a cikk kimondja azt is, hogy a nyilvánosságnak a végleges tervek elkészítésében való részvételére „jóval a tervek elfogadása előtt" kell sort keríteni. A 10. cikk azt is előírja a tagállamok számára, hogy észszerű időkereten belül tájékoztassák a nyilvánosságot az energia- és klímatervükkel kapcsolatban, elegendő időt hagyva a nyilvánosság számára a tájékozódásra, a részvételre és a véleményezésre. Végül pedig a tagállamoknak csatolniuk kell a nyilvánosság véleményének összefoglalását a NEKT Bizottságnak történő benyújtásakor.

A 10. cikk a stratégiai környezeti vizsgálatot (SKV) szabályozó uniós irányelvvel is összekapcsolódik: ez egy szisztematikus folyamat, amely egy javasolt szakpolitika, terv vagy program környezeti hatásait értékeli. Az SKV-eljárás keretében a NEKT-ről szervezett konzultációs folyamatnak meg kell felelnie az irányítási rendelet 10. cikkében foglalt követelményeknek is.

› A jelenlegi rendelkezések értékelése

A PlanUp NEKT-értékelések során a tagállamokban vegyes eredmények születtek a nyilvánosságnak az első NEKT tervezési ciklusában történő korai és hatékony részvételét illetően. A legfontosabb megállapításokat alább közöljük.

Mi működött?

A tagállamok lehetővé tették a nyilvánosság és/vagy az érdekelt felek számára, hogy bizonyos mértékig részt vegyenek a NEKT-ek tervezetének és/vagy végleges változatának elkészítésében:

Általánosságban elmondható, hogy a tagállamok megfeleltek az energiaunió irányításáról szóló rendelet 10. cikkében megfogalmazott minimumkövetelményeknek. Lehetőséget biztosítottak a nyilvánosság és/vagy az érdekelt felek számára, hogy hozzájáruljanak legalább a NEKT-ek tervezetéhez vagy végleges verziójához. Összességében a tagállamok ennek során a NEKT-ek tervezetével/végleges verziójával kapcsolatos (online) nyilvános konzultációs vagy kérdőíves formát részesítették előnyben. Bizonyos esetekben, például Svédországban és Hollandiában az érdekelt felek szabadon véleményt nyilváníthattak a tervről anélkül, hogy előre meghatározott (azaz feleletválasztós) kérdőívek vagy csak a tervek konkrét területeire összpontosító konzultációs dokumentumok keretei közé szorították volna őket. Más tagállamok, mint például Románia, lehetővé tették a nyilvánosság és az érdekelt felek számára a NEKT-ek tervezetével és végleges verziójával kapcsolatos nyilvános konzultációkban történő részvételt. A nyilvánosság részvételére szánt időkeret azonban rendkívül korlátozott volt.

Mi nem működött?

A kormányok nem biztosítottak elegendő időt a nyilvánosság és az érdekelt felek számára arra, hogy tájékozódjanak, részt vegyenek és kifejtsék véleményüket a NEKT-folyamattal kapcsolatban.

Míg általánosságban elmondható, hogy a tagállamok nyilvános konzultációkat tartottak a NEKT-ekkel kapcsolatban, ezek a konzultációk nem feleltek meg az energiaunió irányításáról szóló rendeletben foglalt, a nyilvánosság részvételével kapcsolatos rendelkezések konkrét követelményeinek. A konzultációs időszak gyakran rendkívül rövid volt, ha figyelembe vesszük a dokumentumok hosszát (gyakran több száz oldal). Lengyelországban például a nyilvános konzultáció pusztán egy hónapig tartott, míg Romániában csak három héten át lehetett reagálni a tervezetre, amelyet néhány héttel később benyújtottak az Európai Bizottsághoz. Olaszország és Spanyolország egyaránt két hónapot biztosított a nyilvánosság és az érdekelt felek számára a konzultációra.

A NEKT-ek rendkívül átgondolt és összetett tervezési dokumentumok. Az ilyen rövid határidők nem tekinthetők észszerű időkeretnek, amely elegendő időt biztosít a nyilvánosság számára a részvételre és a véleményezésre. Továbbá, a NEKT-ekről közvetlenül a tervek benyújtása előtt tartott nyilvános konzultáció – ahogy Romániában történt – nem biztosítja, hogy a nyilvánosság véleményét megfelelően figyelembe vegyék az NEKT-ekben.

A nyilvánosság véleményének összefoglalása hiányos, vagy egyáltalán nem szerepel a tagállamok végleges NEKT-jeiben

Még ha a tagállamok lehetővé is tették a nyilvánosság/érdekelt felek számára a NEKT-ek tervezési folyamatában való részvételt, nem mindegyik tagállam végleges, a Bizottságnak benyújtott NEKT-je tartalmazza a megkérdezettek véleményének összefoglalóját. Magyarország például csak megemlíti azokat a (kiválasztott) érdekelt feleket, amelyeket megszólított a NEKT-tel kapcsolatban, de nem ad összefoglalót ezek nézeteiről, és arról sem, hogy milyen mértékben emelték be ezeket a végleges tervbe. Az átláthatóság ezen hiánya a 10. cikkben foglalt, a nyilvánosság véleményének összefoglalására vonatkozó kötelezettség megsértésének minősül. Más tagállamok összefoglalót készítettek a nyilvánosság véleményéről, de eltérő mértékben: míg Franciaország, Németország, Svédország, Finnország, Olaszország, Spanyolország és Lengyelország jelentéseiben szerepelt egy-egy-összefoglaló, és ezek az országok bemutatták, hogy milyen mértékben építették be a nyilvánosság véleményét a NEKT-jeikbe, Románia, Csehország és Görögország csak összefoglalót készítettek a nyilvánosság nézeteiről, de nem fejtették ki részletesen, hogy ezeket hogyan vették figyelembe a végleges tervben.

A nyilvánosság részvételi folyamata szelektív és átláthatatlan volt

Ritka esetekben a kormányok egyáltalán nem kérdezték meg a nyilvánosság (azaz a polgárok) véleményét a NEKT-ek kidolgozási folyamatában. A magyar kormány például csak bizonyos kiválasztott érdekelt feleknek küldött ki kérdőívet. Ezenfelül a NEKT-folyamatban való részvételre kiválasztott érdekelt feleket nem tájékoztatták arról, hogy a kérdőív kitöltésével az ország energia- és klímatervéhez járulnak hozzá. A kérdőív csak általános információkat tartalmazott egy új tervezési dokumentumról, de nem tartalmazta magát a tervezetet. Magyarország legalább részben orvosolta ezt a problémát a végleges NEKT-ről tartott konzultáció során (ezt is kiválasztott érdekelt felekkel) azáltal, hogy a kérdőívhez a teljes tervet mellékelte.

› Miért nem elegendőek a jelenlegi rendelkezések?

A fentiekre való tekintettel egyértelmű, hogy az energiaunió irányításáról szóló rendelet jelenlegi rendelkezései a nyilvánosság NEKT-ekben történő részvételével kapcsolatban nem elegendőek, és szigorításra szorulnak a jövőbeni NEKT-ek tervezési ciklusaira vonatkozóan. Először is az energiaunió irányításáról szóló rendelet 10. cikkének rendelkezései nem határoznak meg minimális időtartamot arra vonatkozóan, hogy mi minősül elegendő időnek a nyilvánosság tájékoztatása, részvétele és a nézeteinek kifejtése tekintetében. Ez ahhoz vezethet, hogy a tagállamok csak néhány hétig vagy 1-2 hónapig tartanak nyilvános konzultációkat, ami rendkívül rövid idő az olyen összetett és átfogó tervezési dokumentumok esetében, mint amilyenek az energia- és klímatervek.

Nincs olyan rendelkezés sem, amely arra kötelezné a tagállamokat, hogy „jóval a NEKT tervezetének elfogadása előtt" konzultáljanak a nyilvánossággal; ez csak a végleges terv esetében van így. Az első NEKT-tervezési ciklusban ez ahhoz vezetett, hogy számos tagállam csak a végleges NEKT-ről folytatott konzultációt, a tervezetről nem.

Végül pedig a rendelkezések nem elég szigorúak a nyilvánosság részvételével kapcsolatos átláthatóság érvényesítésére vonatkozóan: A tagállamok nem kötelesek könnyen hozzáférhető és világos időrendi áttekintést biztosítani a NEKT-folyamat tervezetének és végleges verziójának menetéről. Az átláthatóság érvényesítése elengedhetetlen volna annak érdekében, hogy kellő időben hatékony lehetőségeket biztosítsanak a nyilvánosság és az érdekelt felek számára a NEKT kidolgozási folyamatában történő részvételre. A nyilvánosságnak és a többi érdekelt félnek a nyilvánosság részvétele előtt kellő időben tisztában kell lennie az időrenddel és a formátummal annak érdekében, hogy teljes mértékben részt vehessen a folyamatban, és kifejthesse a nézeteit a NEKT-ekről.

› Legfontosabb ajánlások

- Kötelezni kell a tagállamokat arra, hogy könnyen hozzáférhető és világos időrendi áttekintést biztosítsanak a NEKT-ek tervezési és felülvizsgálati folyamatáról az általános átláthatóság javítása érdekében.
- Minimális időtartamot kell meghatározni arra vonatkozóan, hogy mi minősül elégséges időkeretnek a nyilvánosság tájékoztatása, részvétele és a nézetei kifejtése tekintetében.
- Össze kell hangolni a nyilvánosság részvételére vonatkozó rendelkezéseket a NEKT-ek tervezete és végleges változata tekintetében, hogy a tagállamokat kötelezze arra is, hogy „jóval a NEKT tervezetének elfogadása előtt" konzultáljanak a nyilvánossággal.

Az érdekelt felekkel folytatott többszintű párbeszédek strukturáltabb megközelítése

Míg az energiaunió irányításáról szóló rendelet 10. cikke a nyilvánosság részvételére összpontosít, a 11. cikk az érintettek NEKT-folyamatba történő megfelelő bevonását biztosítja. A 11. cikk konkrétan előírja a tagállamok számára úgynevezett többszintű éghajlat- és energiapolitikai párbeszéd megteremtését:

„Minden tagállam köteles a nemzeti szabályok szerint többszintű éghajlat- és energiapolitikai párbeszédet megteremteni, amelyben a helyi hatóságok, a civil társadalmi szervezetek, az üzleti közösség, a befektetők és más érdekelt felek, valamint a lakosság is aktívan részt vehetnek és megvitathatják a különböző előirányzott energia- és éghajlatpolitikai forgatókönyveket, a hosszú távúakat is beleértve, és áttekinthetik az elért haladást, kivéve, ha a tagállam már rendelkezik egy ugyanilyen célt szolgáló struktúrával. Az említett párbeszéd keretében az integrált nemzeti energia- és klímatervek is megvitathatók."

A rendelet a helyi és regionális hatóságokat (HRH) és a civil társadalmi szervezeteket (CTSz) kifejezetten megemlíti olyan érdekelt felekként, amelyeket be kell vonni a „többszintű éghajlat- és energiapolitikai párbeszédbe". A tagállamok kötelesek ilyen párbeszédet létrehozni, kivéve, ha igazolni tudják, hogy már rendelkeznek ilyen struktúrával. A 11. cikk azonban nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy a NEKT-eket az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszéd keretében tárgyalják. Mindazonáltal az energiaunió irányításáról szóló rendelet egyértelművé teszi, hogy az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszéd irányítási keretrendszere megfelelő a NEKT megvitatására.

› A jelenlegi rendelkezések értékelése

Bár a tagállamok legalább bizonyos mértékben alkalmazták a NEKT-ekben az energiaunió irányításáról szóló rendelet 10. cikkének a nyilvánosság részvételére vonatkozó rendelkezéseit, többnyire figyelmen kívül hagyták az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédről szóló 11. cikk rendelkezéseit. Például a LIFE PlanUp célországai (Románia, Olaszország, Spanyolország, Magyarország és Lengyelország) közül egyik sem hozott létre ilyen párbeszédet, nemhogy arra használta volna ezt a keretet, hogy megvitassa a NEKT tervezetét vagy végleges változatát az érdekelt felekkel. Ez világossá vált a LIFE PlanUp nemzeti tagszervezeteinek visszajelzéseiből és a célországok helyi és regionális hatóságaival folytatott megbeszélésekből, amelyeket a projekt során szervezett politikai kerekasztalok és többszereplős párbeszéd keretében tartottak. Nem lehet tehát felmérni, hogy az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszéd hogyan befolyásolta a NEKT kidolgozási folyamatát, mivel erre egyáltalán nem került sor.

A kevés tagállam egyikeként Spanyolország jelezte, hogy a terv végrehajtási intézkedései keretében szeretne az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédet létrehozni, amelybe bevonná a polgárokat, a helyi és regionális hatóságokat, valamint az összes ágazati szereplőt. Spanyolország azonban még nem valósította meg ezt a szándékát, és arról sem biztosított információkat, hogy hogyan zajlana a részvételi folyamat.

Csak néhány tagállam valósított meg ténylegesen is az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédet a NEKT keretében. Ezek egyike Hollandia, amely az éghajlatváltozási megállapodását (az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszéd holland megfelelője) arra használta fel, hogy bevonja a helyi és regionális hatóságokat, a civil szervezeteket és minden érdekelt felet a NEKT kulcsfontosságú elemeinek közös definiálása érdekében, mint például az ÜHG-kibocsátás 2030-ig való 55%-os csökkentésére vonatkozó célkitűzés, valamint a kibocsátáscsökkentés valamennyi ágazatban és kormányzati szinteken való szétosztása és végrehajtása.

Nem meglepő, hogy a végleges NEKT-ek értékelése során az Európai Bizottság ajánlásában az szerepelt, hogy szinte minden tagállamnak – ideértve a LIFE PlanUp célországait is – el kell kezdenie kihasználni az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédre vonatkozó rendelkezést a jövőbeli NEKT-jeikben: *„...felkérjük az országokat arra, hogy nagyobb mértékben használják ki az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédet a helyi hatóságok, a civil társadalom szervezetei, az üzleti közösség, a befektetők és egyéb vonatkozó érdekelt felek aktív bevonása révén, és vitassák meg velük az energia- és éghajlati politikákhoz tervezett különböző forgatókönyveket.”*

Számos oka van annak, amiért az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédről szóló rendelkezés nem működött az első NEKT kidolgozása során. Az első és legfontosabb, hogy a 11. cikk jogilag nem kötelezi a tagállamokat a NEKT-jeik ilyen keretben történő megvitatására. Az első NEKT-folyamat megerősítette azt a benyomást, hogy amikor a tagállamok nem kötelesek végrehajtani egy rendelkezést, nagyon ritka, hogy ezt önként megteszik. Másodsorban a tagállamok elkerülhetnék az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszéd létrehozását, ha bizonyítani tudnák, hogy már rendelkeznek olyan struktúrával, ami ugyanazt a célt szolgálja. Az energiaunió irányításáról szóló rendelet 11. cikkének ezen rendelkezése nem gyakorolt nyomást a tagállamokra, hogy az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédet hozzanak létre kifejezetten a NEKT-jeik keretében. A NEKT-ek tervezetével kapcsolatos bizottsági ajánlások ugyancsak nem összpontosítottak a tagállamok NEKT-jeiből hiányzó többszintű párbeszédre, és ez tovább gyengítette a rendelkezés végrehajtását. Harmadsorban az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszéd nyelvezete elég homályos maradt a kormányzati eszközök célja tekintetében. Míg a különböző forgatókönyvek megvitatása és az elért eredmények felülvizsgálata a NEKT kidolgozási folyamatának fontos alkotóelemei, a 11. cikk egyéb kulcsfontosságú elemeket hagyott ki, amelyek erősíthették volna ezt a rendelkezést, különösen a helyi és regionális hatóságok és a civil szervezetek bevonása tekintetében; ezek közé tartozik például a többszintű együttműködés szerepe a NEKT célkitűzéseinek és célértékeinek elérésében, valamint a polgárok (civil szervezeteken keresztül történő) mozgósítása a tervek hatékonyabb megvalósítása érdekében.

Összegezve tehát: az energiaunió irányításáról szóló rendelet éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédről szóló rendelkezése nem volt eléggé részletes és szigorú ahhoz, hogy jelentős szerepet játsszon az első NEKT tagállamok általi kidolgozásában. Ez a 11. cikk NEKT-ekben történő alkalmazásának fő tanulsága, amely azt mutatja, hogy a rendelkezés strukturáltabb megközelítésére van szükség a NEKT-ek jövőbeni felülvizsgálata tekintetében.

› Legfontosabb ajánlások

- Kötelezni kell a tagállamokat arra, hogy a NEKT-jeiket és a hosszú távú stratégiáikat az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszéd keretében vitassák meg.
- Ki kell terjeszteni a 11. cikk hatályát a helyi, regionális és nemzeti hatóságok közötti többszintű együttműködésre a NEKT-ben és a hosszú távú stratégiákban meghatározott célkitűzések, célértékek és hozzájárulások megvalósítása érdekében.
- Iránymutatást kell biztosítani a tagállamoknak azzal kapcsolatban, hogy hogyan hozzanak létre az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédet, valamint hogy hogyan kövessék a párbeszéd ajánlásait a NEKT végleges változatának kidolgozása során.

A tervezési sablon felülvizsgálata annak biztosítása érdekében, hogy a tagállamok a hosszú távú útvonalak és mérföldkövek mellé szakpolitikai terveket is beépítsenek

Annak érdekében, hogy megkönnyítse a tagállamok tervezési és beszámolási feladatait, valamint hogy biztosítsa a nemzeti energia- és klímatervek (NEKT-ek) harmonizációját és összehasonlíthatóságát, az energiaunió irányításáról szóló rendelet világos keretet határoz meg, valamint kötelező sablont biztosít (az irányítási rendelet I. melléklete).[1]

A sablon értelmében a NEKT-ek öt fő szakaszból állnak. Ezekben a szakaszokban a tagállamoknak részletesen be kell mutatniuk a terv kidolgozási folyamatát, ideértve az érdekelt felekkel folytatott konzultációkat, a nemzeti célkitűzéseket és célértékeket, az adott célkitűzések és célértékek elérése érdekében végrehajtott nemzeti szakpolitikákat és intézkedéseket, a jelenlegi helyzetet és a jövőbeli előrejelzéseket, végül pedig a tervezett szakpolitikák várható hatásának értékelését. Minden szakasz az energiaunió öt dimenziójára van osztva: dekarbonizáció, megújuló energia, energiahatékonyság, energiabiztonság, belső energiapiac, valamint kutatás, innováció és versenyképesség.

A sablon célja, hogy a lehető legszélesebb körű iránymutatást biztosítson a kormányoknak a NEKT-ek kidolgozásához. Egyúttal ezek könnyű olvashatóságát és összehasonlíthatóságát is elő kívánja segíteni, valamint meg kívánja könnyíteni az adatok összesített elemzés céljából történő extrapolálását.

› A jelenlegi sablon értékelése[2]

Mi működött?

Elméletileg a sablon támogatta volna a tagállamok erőfeszítéseit a tervek kidolgozásában, valamint az Európai Bizottság és a nagyközönség számára való hozzáférhetővé tételében. A valóság azonban ennél vegyesebb képet mutat.

Mi nem működött?

A sablon ajánlásokat tartalmaz az egyes szakaszokba beépítendő kulcsfontosságú elemekre vonatkozóan, de nem határozza meg a tervezett szakpolitikák és intézkedések leírásával kapcsolatos minimális kvalitatív és kvantitatív mélységi szintet.

A sablon ezen hiányosságai valószínűleg negatív hatással voltak a tervek minőségére, és nem teszik lehetővé az országok közötti megfelelő összehasonlítást.

Az országtól függően a NEKT-ek hossza 150 oldal (mint például a lett NEKT) és több mint 400 oldal (Spanyolország és Csehország) között változott. Ez világosan mutatja, hogy a vágyott összehasonlíthatóság nem valósult meg, részben aláásva azt a célt, hogy szabványosított információk álljanak rendelkezésre minden tagállam esetében a tervek tartalmának megfelelő értékelése érdekében.

Ráadásul a dokumentumok hossza ellenére nem teljesültek a részletes és számszerűsített szakpolitikákra és intézkedésekre vonatkozó előírások. A magyar NEKT például nem megfelelően leírt és nem megfelelően számszerűsített tervezett szakpolitikák listáit tartalmazza, amelyek nem tartalmaznak információkat a végrehajtás és a finanszírozás módjáról, sem pedig arról, hogy mi lesz a kibocsátáscsökkentési erőfeszítések általános hatása.

Még a kidolgozottabb tervek – mint például Olaszországé vagy Spanyolországé, amelyek részletesebben bemutatják a szakpolitikákat és az intézkedéseket – sem tartalmaznak számszerűsített adatokat a várható eredmények alátámasztására.

Ezt a megállapítást támasztja alá az Európai Bizottság értékelése is a végleges NEKT-ekről. Az olasz NEKT dekarbonizációs dimenzióról szóló elemzésében például az EB a következőket jegyzi meg: *„a hiányzó adatok, ideértve a szakpolitikák és intézkedések hatása mögött álló homályos feltételezéseket, megnehezítik annak értékelését, hogy az ÜHG-kibocsátáscsökkenés teljes mértékben megvalósul-e”.*

A dekarbonizációs szakpolitikákkal és intézkedésekkel kapcsolatos információk túlságosan gyakran hiányosak voltak, de nemcsak ebben a dimenzióban. Az Európai Bizottság értékelése kiemelte azt is, hogy az adatok hiánya bizonyos tervekben nem teszi lehetővé az összehasonlítást, illetve az energiával és az éghajlattal kapcsolatos célkitűzések eléréhez szükséges teljes beruházási igény kiszámítását.

A spanyol NEKT például számos kibocsátáscsökkentési intézkedést tartalmaz a közlekedési ágazatra vonatkozóan. A két fő intézkedés – nevezetesen az elektromobilitás fejlesztése és az alacsony kibocsátású zónák (LEZ) bevezetése – esetében nem adtak meg elegendő információkat, különösen ezek kidolgozása, végrehajtása és finanszírozása tekintetében.

Románia esetében gyakran nem egyértelmű, hogy a tervben felsorolt szakpolitikák és intézkedések egy konkrét terv részét képezik-e vagy pedig potenciális intézkedések vagy célkitűzések.

A lengyel NEKT meglehetősen szerény megújulóenergia-célkitűzéshez vezető indikatív pályát mutat be a kapcsolódó mérföldkövekkel, de gyakorlatilag semmilyen információt nem oszt meg a tényleges megvalósítással kapcsolatos szakpolitikákról és intézkedésekről.

› Miért nem elég a jelenlegi sablon?

Mivel az energiaunió irányításáról szóló rendelet sablonja nem adott iránymutatást a NEKT-ekben tervezett intézkedések leírására vonatkozó mélység és részletesség tekintetében, az országok rendkívül változó leírásokat és részletezési szintet biztosítottak. A Bizottságnak biztosítania kell, hogy a tagállamok minden szükséges szakaszt hasonló és megfelelő szintű részletességgel töltsenek ki.

A leírt intézkedések megfelelő magyarázata érdekében a sablonnak elő kell írnia, hogy a terv ne álljon meg a szakpolitika, a regionális együttműködés és az állami támogatás alkalmazhatóságának egyszerű felvázolásánál. Fontos, hogy minden intézkedést részletesen bemutassanak, valamint hogy a leírások tartalmazzák a hatással, a földrajzi alkalmazhatósággal, a többi szakpolitikával való összhanggal, a hosszú távú dekarbonizációs útvonalakkal és a köztes mérföldkövekkel, valamint a beruházási igényekkel, a végrehajtási tervekkel és az infrastruktúrával kapcsolatos információkat.

› Legfontosabb ajánlások

- Világosabb útmutatást kell biztosítani az energiaunió irányításáról szóló rendelet I. mellékletében a szakpolitikák és intézkedések leírásának részletességével kapcsolatban.
- Különösen a kiegészítő adatokra vonatkozóan kellene további követelményeket tartalmazó alfejezeteket hozzáadni a dekarbonizációs dimenzióhoz a 3. szakaszban („Szakpolitikák és intézkedések”).

Közös köte-lezettségvál-lalási rendelet

A közös kötelezettségvállalási rendelet (más néven az éghajlatpolitikai fellépésről szóló rendelet, ESR) kötelező erejű nemzeti szintű célokat határoz meg az egyes tagállamok ÜHG-kibocsátáscsökkentésére vonatkozóan. A közös kötelezettségvállalási határozatból indul ki, és azokra az ágazatokra alkalmazandó, amelyek nem tartoznak az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerbe: közlekedés (kivéve a nemzetközi légi közlekedést és szállítást), mezőgazdaság, építőipar, hulladékkezelés és kisebb létesítmények; amelyek együttesen az EU ÜHG-kibocsátásának közel 60%-át teszik ki.

Minden uniós tagállam kibocsátáscsökkentési célja 2030-ra az ÜHG-kibocsátásuk csökkentésének kapacitására épül az egy főre jutó GDP-nek megfelelően. A nemzeti célok együttesen EU-szerte 30%-os ÜHG-kibocsátáscsökkentést kívánnak megvalósítani 2005-höz képest az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeren kívüli ágazatokban.

A közös kötelezettségvállalási rendelet a 2021–2030-as időszakra érvényes, amely az előző, 2013–2020-ra érvényes keretrendszer megközelítését követi. Ezen belül az országok 2020-ra nemzeti célkitűzéseket határoztak meg, amelyek hozzájárulnak a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozó ágazatok 10%-os uniós szintű ÜHG-kibocsátáscsökkentési célkitűzéséhez 2005-höz képest.

A közös kötelezettségvállalási rendelet meghatározza az egyes országok végpontjait, amelyeken belül közösen hozzá kell járulniuk az uniós dekarbonizációs erőfeszítésekhez. A tagállamok által a célkitűzések megvalósítása érdekében bevezetett szakpolitikák és intézkedések a nemzeti energia- és klímatervekben (NEKT) találhatók. Ezeket a terveket a klíma- és energiaügyi kötelezettségvállalások változásának megfelelően kell naprakésszé tenni és felülvizsgálni.

Az alábbiakban a közös kötelezettségvállalási rendelet és a rendelet erősítésére irányuló ajánlások kulcsfontosságú elemeit soroltuk fel.

A kötelező erejű nemzeti szintű kibocsátáscsökkentési célértékek megőrzése és szigorítása

› A jelenlegi keretrendszer értékelése

Az EU az éghajlatpolitikai célkitűzéseit a zöld megállapodás révén növelte, amely értelmében Európa kötelezettséget vállal arra, hogy 2050-re klímasemlegessé váljon. Ez azt jelenti, hogy aktualizálni kell a jelenlegi klíma- és energiapolitikákat. Ennek érdekében az EU a „Fit for 55" csomagon dolgozik: ez egy sor jogalkotási javaslatot tartalmaz, amelyek felülvizsgálják a jelenlegi energia- és éghajlatpolitikai jogszabályokat, ideértve a közös kötelezettségvállalási rendeletet is.

Az EU 2030-ra vonatkozó, éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzés megemeléséről szóló, 2020 szeptemberében megjelent közleményt kísérő hatásvizsgálatban[3] azonban az Európai Bizottság bejelentette, hogy az éghajlatvédelmi törekvés növelését célzó különböző lehetőségek mellett értékeli az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer közúti közlekedésre és építőiparra történő kiterjesztését is. Ez azt jelentheti, hogy a közúti szállítás és az építőipar kikerülne a közös kötelezettségvállalási rendeletből, és idővel az egész rendeletet hatályon kívül helyeznék.

A közös kötelezettségvállalási rendelet az EU éghajlatvédelmi szakpolitikai keretének egyik fő pillére, amelynek hatályon kívül helyezése felelőtlenség volna. Visszatartaná a kormányokat attól, hogy nemzeti éghajlatpolitikai intézkedéseket tegyenek, és fennállna annak a kockázata, hogy a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá jelenleg tartozó ágazatokban eltereli a figyelmet a meglévő éghajlat-politikáról.

Fontos, hogy a közös kötelezettségvállalási rendelet az EU 2030-as éghajlatváltozási architektúrájának kulcsfontosságú pillére maradjon, valamint hogy növeljék a kötelező erejű nemzeti célkitűzéseket is, mivel:

- A célkitűzések **a nemzeti szakpolitikák kulcsfontosságú motorjai** voltak, és továbbra is azok lesznek. A kötelező célértékek arra kötelezik a tagállamokat, hogy olyan szakpolitikákat és intézkedéseket hajtsanak végre, amelyek biztosítják a célok elérését. Ezt a nemzeti energia- és klímatervek (NEKT-ek) bizonyítják, amelyekből kiderül, hogy a különböző intézkedések változatossága végtelen, és minden tagállam szabadon megválaszthatja a számára leginkább megfelelő szakpolitikákat. Svédország például azt tervezi, hogy jelentős mértékben támaszkodik az adórendszerre a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése és az energiahatékonyság növelése (a fogyasztás csökkentése révén) érdekében egyaránt, mivel ez hatékonynak bizonyult a tiszta átmenet ösztönzésében. Más országok, mint például Franciaország, Olaszország vagy Spanyolország több különböző intézkedésre támaszkodnak, ideértve a tiszta mobilitást és az épületek felújítását célzó támogatásokat, valamint az infrastrukturális projektekbe történő jelentős állami beruházásokat. Az EU27 jó úton halad afelé, hogy meghaladja a 2020-as -10%-os célkitűzést a vállaláselosztási ágazatokban.

  A tagállamok NEKT-jeinek egész Unióra kiterjedő bizottsági értékelése azt mutatja, hogy 2030-ra a meglévő és a tervezett nemzeti szakpolitikák révén összesítve -32%-os csökkentés érhető el, ezzel meghaladva a közös kötelezettségvállalási rendelet jelenlegi, 2030-ra előirányzott célkitűzését[4]. A kötelező erejű nemzeti célkitűzések a NEKT-ek gerincét képezik, és tartalmazzák az ezen célkitűzések elérése érdekében megteendő összes intézkedést. Ezek nélkül az országoknak nem lenne okuk arra, hogy elérjék a tervezett csökkentéseket.

- **Elszámoltatják a kormányokat**. A nemzeti célkitűzések hozzák létre a nyilvánosság általi ellenőrzést, címlapokra kerülnek, és megjelennek a választási programokban. Ha a nemzeti szakpolitikák erőfeszítéseinek jelentős része a szén-dioxid-piac felé tolódna el, ez a nyilvános nyomás megszűnne. Egy olyan rendszerben, ahol mindenki felelős, tulajdonképpen senki sem tehető felelőssé. A nemzeti energia- és klímatervek kidolgozása még fontosabbá és kiemelkedőbbé tette a nyilvánosság általi ellenőrzést. A kötelező erejű nemzeti célértékek megállapítása és a kormányok kötelezése arra,

hogy világos és nyilvános terveket hozzanak létre ezen célértékek megvalósítására, növeli az átláthatóságot, és felelőssé teszi az országokat a saját szakpolitikáikért és az éghajlatpolitikai célkitűzések megvalósításáért. Bizonyos helyzetekben, mint ahogy az Románia és Magyarország esetében látható, ez a folyamat biztosította, hogy az éghajlatvédelmi törekvések szempontjából történelmileg kevésbé ambiciózus országok konkrét terveket fogalmazzanak meg, amelyek felvázolták a célkitűzéseik elérését célzó szakpolitikákat és intézkedéseket, megerősítve a kötelezettségvállalásaikat. A folyamat és a kötelező erejű nemzeti célértékek kulcsfontosságúnak bizonyultak az éghajlatvédelmi törekvés megőrzése és növelése tekintetében az EU-ban.

- Ezek **biztosítják, hogy minden ágazat és minden tagállam hozzájáruljon** a 2030-as célkitűzéshez és a klímasemlegességhez vezető úthoz. Lejárt az idő, amikor egyes tagállamok vagy ágazatok túlteljesíthettek, míg mások egy helyben topogtak. A NEKT-ekből kitűnik, hogy a tagállamok célkitűzéseinek szintje eltérő. Bizonyos országok, mint például Olaszország, Lengyelország, Románia és Magyarország a közös kötelezettségvállalási rendeletben megfogalmazott célérték megvalósítását célzó szakpolitikákat és intézkedéseket terveztek. Mások, mint például Spanyolország, Dánia, Portugália és Szlovénia, ambiciózusabb célokat tűztek ki, amelyek túlmutatnak a közös kötelezettségvállalási rendelet előírásain. A kötelező erejű nemzeti célkitűzések megléte azt jelenti, hogy egyetlen ország sem dönthet úgy, hogy nem járul hozzá az EU éghajlatvédelmi erőfeszítéseihez. Minden tagállamtól elvárt egy minimális szintű cselekvés, és ez arányos az egyes országok ilyen szakpolitikák végrehajtására vonatkozó kapacitásával. A közös kötelezettségvállalási rendelet hatályon kívül helyezése lehetővé tenné az országok számára, hogy kibújjanak a felelősség alól; közülük páran akár fenntartanák a jelenlegi kibocsátási szinteket, vagy akár növelnék is azokat, ezáltal veszélyeztetve a Párizsi Megállapodás kötelezettségvállalásaival összhangban a kibocsátás csökkentésére tett erőfeszítéseket.

- **Ösztönzőket hoznak létre az ambiciózus ágazati politikákhoz uniós szinten**. Már napjainkban is számos olyan uniós eszköz létezik, amely elősegíti a kibocsátáscsökkentés megvalósítását a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozó ágazatokban (pl. CO2-szabványok, az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről szóló irányelv, az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv stb.). A nemzeti célkitűzések növelésével nőhet az ilyen európai ágazati politikák ambíciójának szintje is. Az EU új ágazati intézkedéseket is elfogadhat. Az egyik ilyen új intézkedés lehetne a szén-dioxid-árazási eszköz a közúti közlekedés és az építőipar terén, elkülönítve a meglévő uniós kibocsátáskereskedelmi rendszertől.

- A rendszer már létezik, így **azonnal működőképes**. Magában foglalja a nyomon követésre, a jelentésre és a megfelelésre vonatkozó rendelkezéseket. Nem ez a helyzet a közúti közlekedésre és az épületekre vonatkozó kibocsátáskereskedelem esetében, amelynek létrehozása 2025-ig tartana.

› Legfontosabb ajánlások

Alapvető fontosságú, hogy a közös kötelezettségvállalási rendelet a helyén maradjon, valamint hogy növeljük az ÜHG-kibocsátás csökkentésére vonatkozó kötelező erejű nemzeti célértékeket. A rendelet hatékonyságának növelése érdekében további javításokat kellene végrehajtani a rendelet irányítása terén, különös tekintettel az alábbiakra:

- Pénzbüntetést kellene bevezetni az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerben és az autók CO2-kibocsátásával kapcsolatos jogszabályban alkalmazottakhoz hasonlóan. A pénzbírságokat legalább a közös kötelezettségvállalási rendeleten belüli kibocsátáscsökkentés átlagos határköltségének szintjén kell meghatározni. Ez ösztönözné a tagállamokat arra, hogy előnyben részesítsék a hazai fellépéseket vagy megvizsgálják az EU-n belüli rugalmassági mechanizmusok lehetőségét.

- Meg kell erősíteni az Európai Bizottság szerepét a meg nem felelő tagállamok felügyelete vonatkozásában. A Bizottságot fel kell hatalmazni arra, hogy lépéseket tegyen a kérdéses tagállammal szemben, amennyiben a tagállam korrekciós intézkedési terve nem megfelelő. Az eljárások hasonlóak lehetnek az európai szemeszter keretében elfogadottakhoz.

- Ötévente automatikus kiigazítási mechanizmust kellene alkalmazni. Ez lehetővé tenné a közös kötelezettségvállalási rendelet potenciálisan új uniós vagy globális éghajlatvédelmi célokkal történő korszerűsítését. Az erőfeszítések tagállamok közötti megosztását célzó, előzetesen meghatározott képlet a nemzeti célkitűzések automatikus növekedését hozná magával.

A közúti közlekedési és az építőipari ágazatnak a közös kötelezettségvállalási rendelet (ESR) alkalmazási körében való tartása

Mint fentebb kifejtettük, a közlekedésből és az építőiparból származó kibocsátásokat a közös kötelezettségvállalási rendelet szabályozza. Ezen ágazatok kibocsátáscsökkentéseit a kötelező erejű „összesített" nemzeti célértékek tartalmazzák a mezőgazdaságra, a hulladékkezelésre és az unió kibocsátáskereskedelmi rendszerbe nem tartozó ágazatokra vonatkozó célértékeivel együtt. Ezek az ágazatok együttesen az EU belső kibocsátásainak csaknem 60%-át teszik ki. Az összesített nemzeti célértékek nem mutatják az egyes ágazatok konkrét hozzájárulását a célkitűzés megvalósításához. A tagállamok ezért jelentős rugalmassággal rendelkeznek a nemzeti célérték eléréséhez szükséges intézkedések, valamint a hozzájárulás ágazatok közötti megosztása terén. Ennek következtében a kép nemzeti szinten rendkívül heterogén, és a PlanUp projekt NEKT-értékelései rámutattak arra, hogy az országok gyakran bizonyos ágazatokra összpontosítottak, míg másoknak, különösen például a mezőgazdasági ágazatnak, kevesebb figyelem jutott.

› Közlekedés

A közlekedés a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozó ágazatok közül a legnagyobb emisszióforrás. 2019-ben az ágazat a rendelet hatálya alá tartozó kibocsátások 36%-áért volt felelős. A közös kötelezettségvállalási rendelet magában foglalja a felszíni közlekedést, azaz a közúti és a vasúti közlekedést. Kizárja a légi közlekedést (amely részben az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer része) és a nemzetközi szállítást.

A közös kötelezettségvállalási rendelet az éghajlatpolitikai fellépés kulcsfontosságú ösztönzője a szállítási ágazatban, de vannak más uniós rendeletek is, amelyek az ágazat kibocsátásának csökkentését célozzák meg. A kiemelt jogszabályok a személygépkocsikra vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírások, illetve a nehézgépjárművekre vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírások. Ezek a jogszabályok biztosítják, hogy az autógyártók a szén-dioxid-célkitűzések alapján javítsák az ÜHG-teljesítményüket, ami az alacsony kibocsátású járművek (mint például az elektromos járművek) piaci penetrációját is ösztönzi.

Az uniós jogszabályokon túl a tagállamok további intézkedéseket hajthatnak végre a közös kötelezettségvállalási rendelet célkitűzéseinek megvalósítása érdekében. Ezeket a NEKT-ek határozzák meg, és a PlanUp-elemzések rámutattak arra, hogy bizonyos, a kormányok körében kedvelt intézkedéseket nem az EU határozza meg. Ezek közé tartozik az alacsony és nulla kibocsátású zónák felállítása a városokban, az elektromos járművek vásárlására vonatkozó ösztönzők, mint például a spanyol NEKT esetében, valamint a tömegközlekedési flotta villamosítása.

› Épületek

Az Európai Bizottság épületkorszerűsítési programról szóló közleménye[5] szerint az építőipari ágazat Európa egyik legnagyobb energiafogyasztója, és az uniós kibocsátások több mint egyharmadáért felelős. Ugyanakkor az épületek pusztán 1%-án végeznek évente energiahatékonysági felújítást, így a hatékony fellépés elengedhetetlen ahhoz, hogy Európa 2050-re klímasemlegessé váljon. Jelenleg az épületállomány mintegy 75%-a nem hatékony energetikai

szempontból, ugyanakkor pedig a jelenlegi épületek közel 85–95%-a még 2050-ben is használatban lesz. Összességében az EU teljes energiafogyasztásának mintegy 40%-áért, az energiából származó üvegházhatásúgáz-kibocsátásnak pedig 25%-áért az épületek felelősek.[6]

Az építőipari ágazat kibocsátását uniós szinten általában az energiahatékonysági irányelv és az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv szabályozza (mindkét irányelvet felülvizsgálják a Fit 55 csomag keretében). A tagállamoknak ezeket az irányelveket olyan szakpolitikák és intézkedések kidolgozásával kell végrehajtaniuk, amelyek hozzájárulnak a kötelező erejű nemzeti célértékeik eléréséhez a közös kötelezettségvállalási rendelettel összhangban. A nemzeti eszközök és intézkedések hatékonysága, a célkitűzések szintje és a pénzügyi támogatások és ösztönzők azonban Unió-szerte eltérőek. A NEKT-ekről 2020 szeptemberében közzétett, az egész EU-ra vonatkozó értékelésében az Európai Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy szakadék van az Unió 2030-as, legalább 32,5%-os energiahatékonysági céljához képest, amely még mindig 2,8% százalékponton áll a primerenergia-fogyasztásra vonatkozóan, és 3,1%-on a végsőenergia-fogyasztásra vonatkozóan. Egyértelmű, hogy a tagállamok nem használják ki az energiahatékonysági intézkedések teljes potenciálját.

› Az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) kiterjesztése a közlekedésre és az építőiparra?

A közlekedési és az építőipari ágazat beemelése az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerbe számos aggályt vet fel nemcsak azzal kapcsolatban, hogy megfelelő eszköz-e ez a kívánt cél (az ágazatok költséghatékony szén-dioxid-mentesítése) eléréséhez, hanem a műszaki összetettségével – ideértve a meglévő ETS-keretben lévő interakciókat – és a potenciális társadalmi költségeivel kapcsolatban is. Az építőipari ágazat túl lassan reagál az árváltozásokra, és egyedi sajátosságokkal bír. A polgárok adott esetben magasabb árakat kényszerülnek fizetni anélkül, hogy tisztább vagy hatékonyabb alternatívákat választhatnának. Ráadásul ez az intézkedés nem segít bizonyos piaci akadályok kezelésében, mint amilyen a befektetők (azaz a lakástulajdonosok) és az energiaköltségeket fizetők (azaz a bérlők) közötti érdekellentét, valamint a magas kezdeti befektetési költségek előteremtésének képtelensége, illetve a felújítási lehetőségekkel és a finanszírozási lehetőségekkel kapcsolatos információk hiánya. Ezek mind olyan akadályok, amelyeket a PlanUp azonosított a NEKT-ek elemzése során.

A közlekedési ágazat részben ugyanezekkel a kihívásokkal szembesül. A meglévő ETS hatálya alá tartozó iparágakkal szemben a fogyasztók nem racionálisak, és nem veszik figyelembe a jövőbeli árjelzéseket a befektetési döntések meghozatalakor. A kezdeti beruházási költségek és annak a képe, hogy mit vásárolnak, jóval nagyobb szerepet játszik, mint a tulajdonjog teljes költsége. A fogyasztók gyakran nem tudnak kitörni a magas széntartalmú technológiából. Az áraknak rendkívül meg kell nőniük ahhoz, hogy kiváltsák azokat a technológiai és/vagy viselkedésbeli változásokat, amelyek a kibocsátások csökkentéséhez szükségesek.[7] [8] A megnövekedett éghajlatvédelmi törekvés ilyen magas árakkal való összekapcsolása a zöld megállapodás nyilvánosság általi támogatását áshatja alá. Ezenfelül a szén-dioxid-árazás nem jelent megoldást a nem piaci akadályokra. Nincsenek mindig könnyen elérhető alternatívák az autóhasználatra vagy – mint a fentiekben tárgyaltuk – egy ház kifűtésére. Ezek az alternatívák gyakran jelentős átfutási időkkel járó és a fogyasztó befolyásán kívül álló infrastrukturális fejlesztéseket igényelnek (pl. tömegközlekedés,

töltőállomások). Végül pedig a tagállamokban lévő, jelentős adózási és bevételi szintek közötti különbségek Unió-szerte egységes ETS-árral történő megfejelése jelentős torzulásokhoz vezetne.

Vannak más megoldások, amelyek sokkal hatékonyabbak a közlekedésből és az épületekből származó kibocsátások visszaszorítására. Sokkal hatásosabbak volnának a kínálati oldalt érintő, a beruházási döntésekre vonatkozó szabványok (mint például az új járművek esetében már létező uniós CO2-kibocsátási előírások).

Az építőipari ágazatban az energiafogyasztási címkézésről és a környezettudatos tervezésről szóló irányelvek hatékony szabályozási intézkedések, és az EU által 2020-ra kitűzött kibocsátáscsökkentési célértékek negyedét, illetve az energiamegtakarítási célkitűzések felét tették lehetővé, míg évente 490 euró megtakarítást generáltak a háztartási energiaszámlák esetében.[9]

Rendkívül fontos kiemelni, hogy a közlekedési és építőipari ágazatok eltávolítása az ESR-ből – és az ESR teljes hatályon kívül helyezése – ellentmond a PlanUp NEKT-elemzéseiben található egyik fő megfigyelésnek: a kötelező erejű nemzeti célkitűzés és a szabályozási keret a legerősebb hajtóerő a tagállamok számára olyan intézkedések és beruházások megtételére, amelyeket egyébként nem vállalnának.

A közös kötelezettségvállalási rendelet bevált és robusztus rendszer. A nemzeti kormányok a mindennapi tevékenységeinket (mint például a közúti közlekedés és az építőipar) befolyásoló éghajlatpolitikák sarokkövei, és továbbra is annak kell maradniuk. A kormányok képesek a szakpolitikákat a beruházási igényekhez és a társadalmi-gazdasági realitásokhoz igazítani, amely sokkal hatásosabb és sokkal méltányosabb átmenetet tesz lehetővé.

Ezzel szemben a közúti közlekedésben és az építőiparban bekövetkező kibocsátások csökkentésével kapcsolatos felelősség átruházása a tagállamokról egy uniós szintű szén-dioxid-árazási rendszerre komoly hiányosságokkal járna, és fennállna annak a kockázata, hogy társadalmilag igazságtalan lenne.

› Legfontosabb ajánlások

- A közlekedési és az építőipari ágazat maradjon a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alatt.
- Ne emeljék be a közlekedési és az építőipari ágazatot a kibocsátáskereskedelmi rendszerbe.

Szilárd jogszabályi keret a mezőgazdaságból származó szén-dioxid-kibocsátások kezelésére

A mezőgazdaság az éghajlatváltozás egyik fő forrása. A becslések szerint az ágazat metánkibocsátása a globális felmelegedés 24%-át teszi ki a mai napig. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség szerint miközben a mezőgazdaság a közös kötelezettségvállalási rendelet ágazatai között a harmadik legnagyobb emisszióforrás, a kibocsátásai 2005 óta állandóak, és az ágazat alig járult hozzá a csökkentésekhez a közös kötelezettségvállalási rendelet keretében. Az EU-ban a mezőgazdaság felelős az emberi eredetű metánkibocsátások 54%-áért.[10]

Jelenleg nincs konkrét csökkentési célkitűzés a mezőgazdasági kibocsátásokra vonatkozóan. A mezőgazdasági nem CO2-kibocsátásokra (a műtrágya használatából és az állattenyésztésből származó kibocsátások) a közös kötelezettségvállalási rendelet vonatkozik a hulladékkezelési, a szállítási és a lakossági ágazat mellett. Mint fentebb kifejtettük, a jogszabály összesített jellege számos ország számára lehetővé tette ezen kibocsátások figyelmen kívül hagyását az éghajlat- és energiapolitikai tervek kidolgozása során. A lecsapolt tőzeglápokból és a gyepterületek rossz kezeléséből vagy ezek szántóterületté történő átalakításából származó mezőgazdasági CO2-kibocsátásokat a földhasználatról, a földhasználat-megváltoztatásról és az erdőgazdálkodásról szóló rendelet (LULUCF) tárgyalja, ahol a kibocsátások könnyen elrejthetők az erdészeti elnyelések mögött. Ezen gyenge szabályozási keret következtében a mezőgazdasági kibocsátások az elmúlt 15 évben stagnáltak, az uniós kormányok pedig nem jeleznek előre jelentős csökkentést 2030-ig.[11]

› A mezőgazdaság a nemzeti energia- és klímatervekben

Ahogy a PlanUp projekt is rámutatott, az ágazatra fordított figyelem hiányát a NEKT-ekben a gyenge jogszabályi keret is magyarázza. A mezőgazdasági ágazatban tervezett intézkedések következetesen a NEKT-ek leggyengébb részei. Románia NEKT-jében például nincsenek konkrét intézkedések az ágazat közvetlen kibocsátásainak (intenzív mezőgazdaság és haszonállat-tenyésztés) csökkentésére, és a kevés elfogadott intézkedés kizárólag a közvetett kibocsátásokat (energiafogyasztás) érinti. A spanyol NEKT nem terjed ki megfelelően a mezőgazdasági ágazatra, és a javasolt intézkedések figyelmen kívül hagyják az ÜHG-kibocsátások több forrását, mint például a növényvédő szerek gyártása, a műtrágya használata, valamint az intenzív gazdálkodás. A svéd terv ismerteti a dekarbonizáció és az energiahatékonyság 2014–2020-as vidékfejlesztési program keretében történő előmozdítására irányuló, meglévő mezőgazdasági szakpolitikákat és intézkedéseket. Nem szolgál azonban semmilyen információval az intézkedésektől várt kibocsátáscsökkentésekre vonatkozóan.[12]

Összességében azt a következtetést vontuk le, hogy a legtöbb ország az uniós közös agrárpolitkára (KAP) támaszkodik a mezőgazdasági ágazatban történő éghajlatpolitikai fellépéseket illetően. Ez rendkívül problémás, mivel a jelenlegi KAP – amely 2021 decemberéig marad érvényben – negatív vagy legjobb esetben is csak semleges hatással van az ÜHG-kibocsátásokra. A KAP megreformálására vonatkozó jelenlegi javaslat[13] szintén nem foglalkozik az éghajlattal kapcsolatos aggályokkal.

Ez rendkívüli mértékben veszélyezteti a Párizsi Megállapodás célértékeit, ezért sokkal ambiciózusabb éghajlatpolitikai keretet kell kidolgozni a kezelésére, amely felöleli a mezőgazdaságot és a LULUCF által érintett ágazatokat is. Ráadásul a mezőgazdaság az uniós költségvetés közel felét teszi ki. Ehhez képest eddig gyakorlatilag semmilyen éghajlatpolitikai eredményt nem tud felmutatni. A közös agrárpolitika (KAP) az ipari mezőgazdaságtól való elmozdulás legnagyobb potenciális mozgatórugója. A KAP költségvetésének felét a mezőgazdasági termelők ösztönzésére és jutalmazására kellene fordítani a környezetvédelmi és éghajlati célkitűzések megvalósításában tett erőfeszítéseikért. A mezőgazdasági támogatásoknak azokat a mezőgazdasági gyakorlatokat kellene támogatniuk, amelyek elősegítik a talajok szénmegkötését; ilyen például a környezetkímélő mezőgazdaság (talajművelés nélküli, folyamatos

talajtakarót és komplex vetésforgót alkalmazó gyakorlat), valamint az agrárerdészeti rendszerek (a fák és a termőföldi gazdálkodás vagy a legelők integrálása).

› Mi nem működött?

Az agro-ökológiai gazdálkodás csökkenti a kibocsátást és a környezetszennyezést, rehabilitálja a szétesett vadállományt, újraépíti a tönkrement talajt, élelmezésbiztonságot teremt az éghajlatváltozási sokkhatások esetén, valamint képes a szén megkötésére is. Jobban össze kell kapcsolni a mezőgazdaságot és a klímapolitikát annak biztosítása érdekében, hogy az egyik szakpolitikai területen történő fellépés a többi területtel is kompatibilis legyen. A mezőgazdaságnak és az energetikai ágazatnak például nem kellene egymással versenyeznie a biomasszáért. Megfelelő kezelés esetén a mezőgazdasági területek képesek a légkörben lévő szén-dioxid elnyelésére és a talajban és növényekben történő tárolására. Ehhez képest az uniós szántók és gyepterületek jelenleg nettó emisszióforrások. A túllegeltetés, a szántás és a talajromlás csökkenti a talajok szénmegkötő képességét. A mezőgazdaságnak tulajdonított kibocsátások általában az állattenyésztésből és műtrágyázásból származó metánból és dinitrogén-oxidból származnak. Mivel ezeket biológiai folyamatok okozzák, ezek bizonyos mértékig az élelmiszer-termeléssel járnak, de a jelentős kibocsátáscsökkentés lehetséges és szükséges.

A PlanUp által elemzett tíz NEKT-ből kiderül, hogy a tagállamok általában – vagy teljes mértékben – figyelmen kívül hagyták a fenti intézkedéseket a mezőgazdasági ágazat kibocsátásainak csökkentése vonatkozásában. A legtöbb tagállam nem szabott meg kibocsátáscsökkentési célértékeket, és számos tagállam még a mezőgazdasági ÜHG-kibocsátások csökkentését célzó új intézkedéseket sem fogalmazott meg.

A fellépés ezen hiánya tükröződik az Európai Bizottság NEKT-ekről készített 2020. szeptemberi végső értékelésében,[14] amely megállapította, hogy rendkívül korlátozott intézkedéseket fogalmaztak meg a mezőgazdaság kibocsátásainak kezelésére, és megjegyzi, hogy *„ a tagállamok a mezőgazdasági kibocsátáscsökkentésre, a fenntartható erdőgazdálkodásra, valamint az erdőtelepítésre és az erdők ellenálló képességének fokozására irányuló intézkedések támogatását szolgáló fő eszköznek a közös agrárpolitikát (KAP) és annak vidékfejlesztési programjait tekintik”* (11. oldal).

Mindazonáltal, a fentiekben említettek szerint a KAP nem hasznos az éghajlat szempontjából. Az Európai Számvevőszék éles hangon bírálta az Európai Bizottság által használt módszert, amely azt hivatott kiszámítani, hogy a KAP keretében mennyi pénzt költenek az éghajlatváltozás mérséklésére, azzal érvelve, hogy a kiadások nem kapcsolódnak tényleges eredményekhez. A kibocsátáscsökkentésnek kellene az egyetlen alapnak lennie az éghajlatpolitikai fellépésekre költött uniós pénzek kiszámításában, amelyet átlátható módszertan támogat. Ezért a 2030-ra szóló éghajlatváltozási és energiaügyi keret felülvizsgálata döntő lehetőséget biztosít arra, hogy elinduljon a mezőgazdasági tevékenységekből és a kapcsolódó földhasználatból származó kibocsátások valódi csökkentése az ESR és a LULUCF-rendelet felülvizsgálata révén.

› Legfontosabb ajánlások

- Az ESR és a kötelező erejű nemzeti célértékek kulcsfontosságú éghajlatpolitikai eszközök, és nem szabad őket fokozatosan kivezetni, függetlenül attól, hogy a mezőgazdaság az ESR része marad-e vagy sem.
- Szükség van a jogszabályok összehangolására és integrálására (az ESR és a LULUCF-rendeletek felülvizsgálata révén) konkrét, kötelező erejű uniós szintű és nemzeti ÜHG-kibocsátáscsökkentési célokkal a mezőgazdaságra és a kapcsolódó földhasználatra vonatkozóan (azaz a mezőgazdaságból származó nem CO2- és CO2-kibocsátások).

A közös kötelezettségvállalási rendeletben (ESR) foglalt rugalmassági mechanizmusok fokozatos megszüntetése

Amint fent kifejtettük, a közös kötelezettségvállalási rendelet előírja, hogy egy tagállam évente mennyi üvegházhatást okozó gáz kibocsátására jogosult. Ez az éves kibocsátási jogosultság (AEA). A közös kötelezettségvállalási rendelet értelmében a 2021–2030-as időszak szénköltségvetését (az engedélyezett ÜHG-kibocsátások vagy az éves kibocsátási jogosultság maximálisan engedélyezett mennyisége) a kiindulóponttól a 2030-as év csökkentési célkitűzéséig megtett pálya határozza meg. A kiindulópontot az ország 2016–2018 közötti átlagos kibocsátása alapján határozzák meg; a lineáris pálya kezdő dátuma 2019. június 1-je vagy 2020. június 1-je (amelyik alacsonyabb volt).

A közös kötelezettségvállalási rendelet értelmében a tagállamok kötelesek az ÜHG-kibocsátásaikat az éves kibocsátási jogosultságaik alatt tartani. Annak érdekében, hogy az éghajlatvédelmi céloknak való megfelelés kevésbé költséges legyen, a tagállamok bizonyos rugalmassági mechanizmusokat használhatnak. Ezek a rugalmassági mechanizmusok azokban kiskapukká válnak, ha lehetővé teszik a tagállamok számára, hogy elkerüljék a fellépést a közlekedési, az építőipari és a hulladékágazatban.

A rugalmassági mechanizmus időbeli alakulása: A tagállamok éves kibocsátásjogosultsági egységeket kölcsönözhetnek a következő évekből legfeljebb az éves célkitűzésük 10%-ig a 2021–2025-ös időszakban, és legfeljebb 5%-ig a 2026–2029-es időszakban. Ezenfelül egy adott év célkitűzésének túlteljesítését felhasználhatják egy későbbi évben (az ország éves kibocsátási jogosultságának legfeljebb 30%-áig).

Országok közötti rugalmassági mechanizmus: A tagállamok jogosultak a kibocsátáscsökkentési egységekkel egymás között kereskedni: a többletet, illetve az éves kibocsátási jogosultságaik egy részét (a 2021–2025-ös időszakban az éves kibocsátási jogosultság 5%-át, a 2026–2030-as időszakban pedig a 10%-át) átadhatják más országoknak.

Rugalmassági mechanizmus az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerrel: Bizonyos tagállamok minden évben felhasználhatják a kibocsátási egységek korlátozott mennyiségét arra, hogy ellensúlyozzák az ESR keretében előírt kibocsátásokat (ez 9 tagállam esetében és összesen legfeljebb 100 Mt CO2-egyenértékig). Ha egy ország úgy dönt, hogy kihasználja ezt a rugalmassági mechanizmust, a kibocsátási egységeket levonják az árverésre bocsátandó mennyiségekből, ami kevesebb bevételhez vezet. Ez nem befolyásolja a piaci stabilizációs tartalék működését az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerben.

A földhasználati ágazatban lévő rugalmassági mechanizmus: A tagállamok minden évben korlátozott mennyiségű erdészeti és földhasználati (LULUCF) kreditet használhatnak fel, ha ezek az ágazatok több légköri szén-dioxidot nyelnek el, mint amennyit kibocsátanak (összesen legfeljebb 280 Mt Co2-egyenértékig).

A 2020 előtti többlet felhasználását lehetővé tevő rugalmassági mechanizmus: Bizonyos tagállamokúgynevezett „biztonsági tartalékot” is igénybe vehetnek (összesen legfeljebb 105 Mt CO2-egyenértékig) a 2026–2030-as időszakban, amely elvileg nem lehet több, mint az ország 2020 előtti többletének 20%-a. Csak azok a tagállamok jogosultak erre, amelyek megfelelnek bizonyos kritériumoknak. A tartalék csak akkor használható, ha nem veszélyezteti az EU 2030-as éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzésének elérését.

› Mi nem működött?

A közös kötelezettségvállalási rendelet rugalmassági mechanizmusainak célja, hogy lehetővé tegyék a tagállamok számára az éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzéseik költséghatékonyabb megvalósítását. Némelyikük azonban más ágazatokból vagy korábbi kibocsátáscsökkentésekből származó kibocsátáskompenzációs egységekre támaszkodik, és aláássa a nem ETS-ágazatok szén-dioxid-mentes átmenetét, lehetővé téve, hogy ezekben az ágazatokban 2030-ig több üvegházhatású gázt bocsássanak ki. Ez vonatkozik például az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer és a földhasználati ágazat rugalmassági mechanizmusaira, valamint a 2020 előtti többlet felhasználását engedélyező rugalmassági mechanizmusra. Ebben az esetben a rugalmassági mechanizmusoknak „a célkitűzések költséghatékony elérésére" vonatkozó politikai célkitűzése a valóságban a fosszilis tüzelőanyagokra való támaszkodás csökkentésének akadályává válik a nem ETS-ágazatokban, mint amilyen az építőipar és a közlekedés. A rugalmassági mechanizmusok másik negatív mellékhatása, hogy elterelik a figyelmet arról a NEKT-folyamatról, amelyben a tagállamoknak meg kell határozniuk a meglévő és a tervezett szakpolitikákat és intézkedéseket, valamint azt, hogy miként kívánnak megfelelni az ESR éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzései által támasztott követelményeknek.

Amennyiben egy ország a rugalmassági mechanizmusok figyelembevétele után nem tudja teljesíteni az éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzéseit, szankciókra számíthat. Ez a szankció figyelembe veszi a kibocsátáscsökkentés környezeti költségeit: a többletkibocsátást 1,08-cal szorozzák be, és hozzáadják a következő év kibocsátásaihoz, így ez a célérték egyre szigorúbbá válik. Ötévente (2027-ben és 2032-ben) az Európai Bizottság ellenőrzi, hogy a tagállamok megfeleltek-e az éves célkitűzéseiknek. Ha nem, pénzbüntetést alkalmaznak a jövőbeli éves kibocsátási jogosultságokra. A mechanizmus jó alapot biztosít, az egyetlen hiányossága, hogy az első megfelelőség-ellenőrzést 2027-ig halasztja, és ezzel a tagállamok esetében fennáll annak kockázata, hogy hosszú ideig rossz irányba tartanak, mielőtt korrekciós intézkedésre kerül sor.

A NEKT-ekben a tagállamoknak jelezniük kell arra irányuló szándékukat, hogy használni kívánják-e az ESR biztosította rugalmassági mechanizmusokat az ÜHG-kibocsátáscsökkentési célkitűzéseik elérése érdekében.

A PlanUp projekt által elemzett öt NEKT-ben az ESR által biztosított rugalmassági mechanizmusok használata változó.

Az egyetlen ország, amely kinyilvánította szándékát a közös kötelezettségvállalási rendeletben lévő rugalmassági mechanizmus (szükség esetén történő) használatára, Lengyelország volt. A lengyel terv azonban nagyon kevés információt tartalmaz a földhasználathoz, a földhasználat-megváltoztatáshoz és az erdőgazdálkodáshoz (LULUCF) kapcsolódó kreditek generálását célzó azon szakpolitikákról és intézkedésekről, amelyeket Lengyelország felhasználhatna ahhoz, hogy megfeleljen a nemzeti ÜHG-kibocsátási célkitűzésének.

A paletta ellenkező oldalán Spanyolország van, amely a NEKT-jében kijelentette, hogy nem szándékozik kihasználni a LULUCF rugalmassági mechanizmust az ESR-nek való megfelelés érdekében. Ez pozitív, és azt jelzi, hogy a spanyol kormány az ágazaton belüli kibocsátáscsökkentésre fog összpontosítani az ESR-célkitűzésének való megfelelés érdekében.

Románia, Olaszország és Magyarország nem említik, hogy szeretnék-e használni a rugalmassági mechanizmusokat megfelelési célokra, így nem tesznek eleget az irányítási rendelet előírásának, miszerint az ilyen szándékot jelezni kell.

Míg az ESR rugalmassági mechanizmusainak célja a célkitűzések költséghatékonyabb megvalósítása, némelyikük aláássa a nem ETS-ágazatok szén-dioxid-mentes átmenetét. Ezeket a kiskapukat meg kell szüntetni. A földhasználati ágazat esetében a LULUCF szénelnyelőket külön kellene kezelni a tagállamok más ágazatokban tett kibocsátáscsökkentési erőfeszítéseitől. A természetes elnyelők semmilyen formában nem egyenértékűek a kibocsátáscsökkentéssel, és el kell kerülni ezek helyettesíthetőségét.

Az EU éghajlatvédelmi keretének nem szabadna semmilyen, „ágazaton kívüli" rugalmassági mechanizmusokat lehetővé tennie. Ehelyett a NEKT-eket kellene arra használni, hogy valódi szakpolitikákat és intézkedéseket tervezzenek, amelyek hozzájárulnak a valódi célkitűzések megvalósításához, és dekarbonizációs útvonalakat határoznak meg a tervben szereplő összes ágazatra vonatkozóan.

› Legfontosabb ajánlások

Meg kell szüntetni az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó ágazatokra és a közös kötelezettségvállalási rendelethez tartozó földhasználati ágazatra vonatkozó rugalmassági mechanizmusokat.

Egyéb kulcs-fontosságú kérdések

Kötelező erejű nemzeti célértékek a megújuló energiaforrásokra és az energiahatékonyságra vonatkozóan a Fit-for-55 keretében

A 20-20-20-as éghajlatváltozási és energiaügyi csomag a megújuló energiára vonatkozó kötelező erejű nemzeti célkitűzéseket és indikatív nemzeti energiahatékonysági célkitűzéseket tartalmazott. Az utóbbit a tagállamok állapították meg, és a primerenergia-felhasználáson vagy a végsőenergia-felhasználáson, a primerenergia-megtakarításon vagy a végsőenergia-megtakarításon, vagy az energiaintenzitáson alapult.

A tagállamok hagyományosan mindig is ellenezték a kötelező erejű nemzeti energiahatékonysági célkitűzéseket. A 2030-as éghajlatváltozási és energiaügyi csomag („Tiszta energia minden európainak") 2018-as tárgyalásai során a Tanácstól érkező erőteljes nyomás miatt megállapodás született arról, hogy mindkét célkitűzés – a megújuló energia és az energiahatékonyság – csak uniós szinten lesz kötelező erejű a nemzeti sajátosságok elismerése és a maximális rugalmasság biztosítása érdekében.

Az energiaunió irányításáról szóló rendelet elfogadására annak biztosítása érdekében került sor, hogy a tagállamok hozzájáruljanak az uniós ÜHG-, megújulóenergia- és energiahatékonysági célkitűzések megvalósításához, valamint hogy ezeket a hozzájárulásokat a nemzeti energia- és klímaterveikben határozzák meg. A NEKT-ek révén az Európai Bizottság összesített adatokon alapuló elemzést végezhet, és megvizsgálhatja, hogy a tagállamok együttesen teljesítik-e az energiahatékonyságra és a megújuló energiára vonatkozó célkitűzéseket. A Bizottság ezenkívül fenntartotta azt a kezdeményezést, hogy uniós szinten tegyen intézkedéseket a célkitűzések és a célértékek együttes elérésének biztosítása érdekében (ezzel áthidalva az esetleges „ambícióhiányokat").

Idézet: *Amennyiben az Unió által e célkitűzések és célértékek elérése felé tett haladás nem elégséges azok megvalósításához, a Bizottságnak – az ajánlások megfogalmazásán túl – uniós szinten kell intézkedéseket javasolnia és gyakorolnia a hatáskörét, vagy a tagállamoknak kell további intézkedéseket hozniuk e célkitűzések és célértékek elérésének biztosítása érdekében (megszüntetve ezzel a megvalósítás terén fennálló hiányosságokat). (Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 328/9, 2018.12.21.).*

› Mi nem működött?

Három évvel a hatálybalépés után látszanak az energiaunió irányításáról szóló rendelet gyenge pontjai. A tagállamok teljes mértékben kihasználják az irányítási keret által engedélyezett rugalmassági mechanizmust, és nem vezetik be a szükséges szabályozási intézkedéseket és pénzügyi eszközöket. Az uniós célkitűzések megvalósításával kapcsolatos terhek más, „jobb helyzetben lévő" országokra történő áthárítása általános szabállyá vált. Ennek következtében tehát csökkent a NEKT-ek ambíciója és potenciálja, mivel a legtöbb szakpolitikai intézkedés rövid élettartamú, és hiányzik belőlük a hosszú távú stratégiai elképzelés.

Ez igaz például a romániai energiahatékonysági intézkedésekre, ahol a szabályozási és piaci akadályok továbbra is fennállnak, és gátolják az energiamegtakarítási rendszerek szélesebb körű elterjedését, valamint a hőszivattyúk és a megújuló energia mélyebb elterjedésének kedvező nemzeti piac kialakulását. Spanyolországban az épületek energiahatékonyságának javítását a természetes anyagok és az új technológiák előnyeit kihasználó átfogó stratégia hiánya késlelteti. Olaszországban a fűtési célú fosszilis tüzelőanyag különböző formáinak továbbra is fennálló támogatása az építőipar gyorsabb ütemben és mélyebbre ható dekarbonizációja ellen hat. Lengyelországban az energiahatékonysági programoknak hosszabb ütemtervre és stabil finanszírozási mechanizmusokra, valamint a megújuló energiaforrásokról szóló irányelvvel való összhangra és a fosszilis tüzelőanyagok támogatásainak fokozatos megszüntetésére van szükségük.

Egyértelmű, hogy a megújuló energiára vonatkozó, kötelező erejű nemzeti célkitűzések visszavonása nem ösztönözte a megújuló energiaforrások tagállamokban történő elterjedését. Alapvető fontosságú, hogy az ESR felülvizsgálata újra bevezesse a megújuló energiaforrásokra, valamint az energiahatékonyságra vonatkozó kötelező célkitűzéseket.

› Legfontosabb ajánlások

- Kötelező erejűvé kell tenni a megújuló energiával és az energiahatékonysággal kapcsolatos nemzeti célkitűzéseket, valamint ennek megfelelően felül kell vizsgálni az irányítási rendeletet.
- Koherens és következetes energiapolitikai és szabályozási keretet kell létrehozni az energiahatékonyság és a megújuló energia közötti szinergiák teljes körű kiaknázása érdekében.
- Biztosítani kell, hogy minden gazdasági ágazat hozzájáruljon az energetikai célkitűzések megvalósításához.

Következtetések

Az EU éghajlatváltozással kapcsolatos új célkitűzése nincs összhangban a hőmérséklet-emelkedés 1,5 fok alatt tartását célul kitűző globális éghajlatpolitikai fellépés Európára eső méltányos mértékével. A klímaválság legsúlyosabb hatásainak elkerülése érdekében az EU-nak 2030-ig legalább 65%-kal kell csökkentenie a kibocsátásait.

Ezért alapvető fontosságú, hogy az éghajlatpolitikai jogszabályok keretének felülvizsgálata hatékonyabb és szigorúbb rendeletekhez vezessen, különösen a közös kötelezettségvállalási rendelet és az irányítási rendelet vonatkozásában.

Az irányítási rendelet, amely az éghajlat- és energiapolitikai célkitűzések nemzeti szinten történő megvalósításának alapszerkezetét adta, profitálna a célzott fejlesztésekből. A rendeletnek **szigorúbb követelményeket kellene tartalmaznia, amelyek kézzelfoghatóbbá és összehasonlíthatóbbá tennék a terveket**, különösen a NEKT-ekben lévő információk részletezettségi szintjét illetően. A rendeletnek köteleznie kellene a tagállamokat arra, hogy minden intézkedést teljes körűen elmagyarázzanak, és részletes információkat tüntessenek fel a terveikben, például a hatás, a földrajzi alkalmazhatóság, illetve a többi szakpolitikával való összhang tekintetében. Figyelembe kell venni a hosszú távú dekarbonizációs útvonalakat és a köztes mérföldköveket, valamint a beruházási igényeket, a végrehajtási terveket és az infrastruktúrával kapcsolatos igényeket is.

A rendeletnek szigorúbb rendelkezéseket kellene előírnia a nyilvánosság kellő időben történő és hatékony részvételére vonatkozóan, valamint konkrét követelményeket kellene tartalmaznia az érdekelt felek bevonásával kapcsolatos gyakorlatok harmonizációját illetően a tagállamokban. Ez az irányítási rendelet 10. cikkének módosításával járna, amely előírná a kormányoknak, hogy könnyen hozzáférhető és világosan érthető időrendi áttekintést tegyenek elérhetővé a NEKT kidolgozási és aktualizálási folyamatáról az általános átláthatóság javítása érdekében. Meg kellene határoznia továbbá a nyilvános konzultációk időtartamára vonatkozó minimumkövetelményt, amely elegendő időt biztosít a nyilvánosság tájékoztatására, részvételére és véleményének kifejtésére. Végül pedig a nyilvánosság részvételére vonatkozó rendelkezések kiigazítására van szükség a NEKT-ek tervezete és végleges változata tekintetében, hogy a tagállamokat kötelezze arra, hogy „jóval a NEKT tervezetének elfogadása előtt” konzultáljanak a nyilvánossággal. Ez jelentősen növelné az átláthatóságot, a hozzáférhetőséget és a nyilvánosság érdekelt feleinek bevonását, ezáltal sokkal nagyobb támogatást biztosítana a tervekben szereplő végleges szakpolitikák és intézkedések számára.

Az irányítási rendelet 11. cikke bevezette az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszéd fogalmát, amelynek célja az érdekelt felek közötti átlátható és inkluzív eszmecsere a klíma- és energiapolitikai kérdésekben, beleértve a NEKT-eket is. Ezen értékes alkotóelem megerősítése érdekében a rendeletnek kötelezővé kellene tennie az érdekelt felekkel folytatott többszintű párbeszédeket, és elő kellene írnia a tagállamok számára, hogy ezek keretében vitassák meg a NEKT-jeiket és a hosszú távú stratégiáikat. A 11. cikk hatályát ki kell terjeszteni a helyi, regionális és nemzeti hatóságok közötti többszintű együttműködésre a NEKT ben és a hosszú távú stratégiákban meghatározott célkitűzések, célértékek és hozzájárulások megvalósítása érdekében. Végül pedig az Európai Bizottságnak iránymutatást kell biztosítania a tagállamoknak azzal kapcsolatban, hogy hogyan hozzanak létre az éghajlattal és az energiával kapcsolatos többszintű párbeszédet, valamint hogyan kövessék a párbeszéd ajánlásait a NEKT-ek végleges változatának kidolgozása során.

A közös kötelezettségvállalási rendeletnek – amely kötelező erejű nemzeti szintű ÜHG-kibocsátáscsökkentési célkitűzéseket fogalmaz meg a tagállamok számára – továbbra is szabályoznia kell a nem ETS-ágazatokat, valamint növelnie kell a célkitűzéseit a 2030-as 65%-os kibocsátáscsökkentési célkitűzéssel összhangban.

A rendeletnek ezenkívül a hatékonyság növelése érdekében pénzbüntetést kellene tartalmaznia, és nagyobb szerepet kellene biztosítania az Európai Bizottság számára az előírásoknak nem megfelelő tagállamok felügyelete tekintetében.

Kulcsfontosságú, hogy a rendeletet ne vonják vissza a közlekedési és építőipari ágazat szén-dioxid-árazási rendszere érdekében. Az ezen ágazatok kibocsátáscsökkentésével kapcsolatos felelősség átruházása a tagállamokról egy uniós szintű szén-dioxid-árazási rendszerre komoly hiányosságokkal járna, és fennállnak annak a kockázata, hogy társadalmilag igazságtalan lenne.

A mezőgazdaság tekintetében a közös kötelezettségvállalási rendeletnek konkrét célértéket kell tartalmaznia az ágazatra vonatkozóan. A rendeletnek a LULUCF-rendelettel együtt kötelező erejű uniós és nemzeti szintű ÜHG-kibocsátáscsökkentési célokat kellene bevezetnie a mezőgazdaságra és a kapcsolódó földhasználatra (azaz a mezőgazdaságból származó nem CO2- és CO2-kibocsátásokra) vonatkozóan.

A kötelező erejű nemzeti ÜHG-kibocsátáscsökkentési célkitűzések megtartása és erősítése a közlekedési, az építőipari és a mezőgazdasági ágazatban biztosítaná, hogy minden tagállam hozzájáruljon a konkrét célkitűzéseihez, valamint hogy holisztikus és átlátható módon hajtsa végre a szakpolitikákat, egyenlő és hatékony módon kezelve mindhárom ágazat kibocsátását.

A közös kötelezettségvállalási rendelet másik jelentős hibája, amelyet a következő felülvizsgálat során korrigálni kell, a rugalmassági mechanizmusok megléte. Ezek némelyike aláássa a nem ETS-ágazatok szén-dioxid-mentes átmenetét, lehetővé téve, hogy ezekben az ágazatokban 2030-ig több üvegházhatású gázt bocsássanak ki. Ez igaz az uniós kereskedelmi rendszerben és a földhasználati ágazatban lévő rugalmassági mechanizmusokra. Ezeket a kiskapukat meg kell szüntetni. Az EU éghajlatvédelmi keretszabályozásának nem szabadna semmilyen, „ágazaton kívüli” rugalmassági mechanizmusokat lehetővé tennie.

Végül pedig a „Fit for 55” csomagnak a többi kulcsfontosságú jogszabály tekintetében reformokat kellene hoznia: ilyen például a megújuló energiaforrásokról szóló irányelv vagy az energiahatékonysági irányelv. A közelgő felülvizsgálatnak a megújuló energiával és az energiahatékonysággal kapcsolatos célkitűzéseket nemzeti szinten kötelező erejűvé kellene tennie, valamint koherens és következetes energiapolitikai és szabályozási keretet kellene létrehoznia az energiahatékonyság és a megújuló energia közötti szinergiák teljes körű kiaknázása érdekében, és biztosítania kellene, hogy minden gazdasági ágazat hozzájáruljon az energetikai célértékek eléréséhez.

Kizárólag az éghajlatváltozási és energiaügyi keret erőteljes és ambiciózus felülvizsgálata biztosítja, hogy Európa rövid távon fellépjen a klímasemlegesség elérése és az éghajlatváltozás legsúlyosabb következményeinek elkerülése érdekében.

Referenciák

1 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1999&from=EN

2 A PlanUp projekt Olaszország, Spanyolország, Románia, Lengyelország és Magyarország tervezeteit és végleges terveit értékelte. Az elemzés a sablon által előírt 5 dimenzióból háromra összpontosított: a dekarbonizációra, a megújuló energiára és az energiahatékonyságra. A projekt nem elemezte az energiabiztonsággal, a belső energia-piaccal, valamint a kutatással, innovációval és versenyképességgel kapcsolatos dimenziókat.

3 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020SC0176

4 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0564&from=EN

5 https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/renovation-wave_en

6 https://carbonmarketwatch.org/wp-content/uploads/2017/01/European-Climate-Policy-Guide-VOL2-ENGLISH-WEB-SINGLE_.pdf

7 https://europeanclimate.org/resources/impacts-of-extending-the-ets-to-transport-and-buildings/

8 https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-011_une_fausse_bonne_idee_why_extending_emissions_trading_ets_to_road_transport_and_buildings_is_not_recommendable.pdf

9 https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/ecodesign_factsheet.pdf

10 https://mk0eeborgicuypctuf7e.kinstacdn.com/wp-content/uploads/2020/07/EEB-input_EU-methane-strategy-to-reduce-emissions-from-agriculture.pdf

11 http://capreform.eu/climate-measures-in-agriculture/

12 https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/staff_working_document_assessment_necp_sweden_en.pdf

13 https://mk0eeborgicuypctuf7e.kinstacdn.com/wp-content/uploads/2021/03/Joint-letter-on-CAP-super-trilogue.pdf

14 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0564&from=EN

plan up

For strong and inclusive energy and climate plans

www.planup.eu